

ПАЗАКЛАСНАЯ РАБОТА

Н. В. БУШЫЛА,

настайница вышэйшай катэгорыі ДУА «Петкавіцкі вучэбна-педагагічны комплекс яслі-сад — сярэдняя школа Дзяржынскага раёна»

МІХАСЬ СТРАЛЬЦОЎ: ЖЫЦЦЁ Ў СЛОВЕ

Літаратурная гасцёўня для вучняў IX—XI класаў

Мэта: пазнаёміць з асноўнымі фактамі жыццёвага і творчага шляху Міхася Стравельца, садзейнічаць выхаванню цікаласці да літаратурнай спадчыны пісьменніка.

Абсталіванне: выставка фотаздымкаў і кніг Міхася Стравельцова, прац пра яго творчасць [1—5 і інш.], мультымедыйная презентацыя, ноутбук, экран.

Эпіграф: «І не зникаць Паэтам вечна...» (Уладзімір Караткевіч).

Ход мерапрыемства

Першы чытальнік.

Імгненні ёсьць пакутлівага шчасця —
Ірвуцца ўвысь і думка, і душа.
Ды толькі тое ўсё ў радок не ўкладці,
Як ты яго, радок, не падвышай.

Бо адмыслова, самадастаткова
Само сабой гаворыць пачуццё.
Тады абразай можа здацца слова,
Тады адно — пудоўнасць і жыццё!

[4, с. 425].

(«Імгненні ёсьць пакутлівага шчасця...»)

Першы вядучы.
Шырока вядомы як аўтар
выдатных апавяданняў,
аповесцяў, крытычных ар-
тыкулаў і эсэ, ён перш за
ўсё быў і застаўся для нас
паэтам. Многія яго пра-
зяічныя творы блізкія да
лірыкі, іх можна аднесці да
лірычнай прозы:

Другі вядучы.
Ён — гэта Міхась Стравель-
цоў. Паслушаем яго паэ-
тычнае прызнанне.

Другі чытальнік.

Мне звышнадзённай тэмам не падняць,
Як не пазбыцца і лірычных трантаў.
Як барытону можна заспяваць
Напружана-задзірыстым дыскантам?

Каб так зрабіў, каб гэтакі наіў
Мяне завабіў на сцяжынку моды,
Дальбог, павыміралі б салаўі
На ўчастку мне адведзенай прыроды.

Мне б так сказаць: «Я здолеў заручыць
Сябе з уласнай думкай і свой голас
Птушынай песняй здолеў надтачыць,
Сабраў расу, якою ўмыўся колас» [4, с. 381].
(«Мне звышнадзённай тэмам не падняць...»)

Другі вядучы. Калі б нейкі чарапінкі
ператварыў яго ў музычны інструмент, то на
гэтым інструменце можна было бы граць эле-
гічную музыку.

Трэці чытальнік.

Мой дзень брыдзе дрымотнай каляінай,
А твой вавёркай скача па сасне,
Цвіце пры лузе белаю калінай,
Затым, каб ноччу доўжыцца ў сне.

Свяцілы дня і ночы над табой
Усходзяць шчыра ўвечары і ўранку:
За днём зара ідзе, а ноч вядзе за ранку
Свяціць табе спагадай, мне — журбой.

Ды наракаць не стану я на лёс.
Я на цябе дзіўлюся ў захапленні,

Адно хачу, каб сінь тваіх нябес

Не засмущлі раптам хмарак цені,
Каб ты была, каб новы дзень прынёс
Табе свае на ўдачу блаславенні [4, с. 403].
(«Мой дзень брыдзе дрымотнай каляінай...»)

ПАЗАКЛАСНАЯ РАБОТА

Першы вядучы. Радасць, вясёлыя хвіліны не абыходзілі яго. Адна з празаічных кніг Міхася Страньцова, дарэчы, так і называецца «На ўспамін аб радасці» (1974). Аднак жа відавочна і тое, што не радасць дамінавала ў яго характары, не весялосці выпадала быць запаветным пачуццём. Калі весялосць і з'яўлялася, то абавязкова ў самой афарбоўцы. Невышадкова ж паэт прамовіў: «О весялосць у восеніцкай журбе!»

Чацвёрты чытальнік.

Напярэймы нягодзе
Узніму галаву.
Загукаю прыгодзе:
«Гэй, дзень добры! Жыву!»

Ах, як трушчана, біта —
Лістабой у лясах.

Ах, не шыта, не крыта —
Сівізна ў валасах.

Ды вясна ці то восень
Не на злом галавы.
Няхай крыўды адносяць
У край-свет журавы.

Хай вяртаюцца з весняй,
Добрае весткаю ў дом,
З жаўруковаю песняй,
З капажковым цурком [4, с. 380].

(«Напярэймы нягодзе...»)

Другі вядучы. Самі жыццём яму быў наканаваны выбар на карысць смутку, і таму нават звычайная сасна, якая ў іншых творцаў выклікае столькі радасці, уяўлялася паэту не чым іншым, як Тарпейскай скалой — вобразам нейкай прадвызначанай асуджанасці. Жыцце ён успрымаў па-філософску, не нара-каючы ні на Бога, ні на лёс.

Пяты чытальнік.

Згасаеш? Ну, згасай! Навошта варушыць
Вуголле шэрае, каб іскрынку пабачыць?
Згасаеш — ну, згасай! Хоць горка на душы,
Хоць ведаю, што гэта ўрэшце значыць.

О гэты дым! Казыча уваччу —
Так здрадліва слязу, прытворна выбівае.
Не, плакаць не хачу, смяяцца — не хачу,
Запяўся і маўчу. Хай так цяжар спадае.

Я піsem не падлю. І песень не кляну:
Яны былі, прайшлі і, значыцца, прапеты.
А пісъмы? Хіба што рукою іх крану —
Жахліва! Бы знайшоў трамвайнія билеты,
Схаваныя на шчасце. І цяпер
Глядзіш на іх, спакойна разважаеш,
Якое шчасце браў ты напавер?

Калі, чаму? Гоць забі — не знаеш [4, с. 360].

(«Згасаеш? Ну, згасай! Навошта варушыць...»)

Першы вядучы. Ён не проста сумаваў — жыў сумам. Не сумна, а менавіта сумам, як начныя кветкі растуць расой. Ягоны сум быў тоесны маўклівасці, творчаму маўчанню. Ён называў сваё маўчанне звонам навыварат.

Шосты чытальнік.

Калі маўчыць душа, гібее разум наш,
Як дрэва без вады ці як вятрак без ветру.
Жыцце лічы на дні альбо на кіламетры —
Вакол цябе адно панылы антураж.
І ўсё, што словам ты ні назавеш,
Маўчыць, як цішыня ці як вятрак
без ветру,
І не даецца сэнс, нібы руцэ паветра.
Калі душа маўчыць, не гаварыце лепш

[4, с. 342].
(«Засцярога»)

Другі вядучы. Ужо з першых твораў Страньцоў зразумеў вартасць маўчання, гаючую непатрэбнасць слоў. Пра гэта добра сказана ў апавяданні «Восеніцкі ўспамін»: «Еслі хвіліны прыемнай блізкасці паміж людзьмі, нейкай ціхай узрушанасці і лагоды... Гэта добрыя хвіліны і добрая блізкасць, якой не трэба слоў».

Сёмы чытальнік.

Над краем гэтак міла-міла
Увесну сонейка свяціла —
Свіціўся ліст, свіціўся свет.
І быў для сэрца не замкнёны,
І быў душою бласлаўлены
Птушыны свіст і траўны цвет.

Уранку гэтак ветла-ветла,
Уранку гэтак светла-светла
Зырчэй туман, трымцеў прамень.
І з промнем гэтым заручоны,
Надзеяй ціхай пазлачоны,
Прыходзіў дзень, праходзіў дзень...

Дык не маніце, дык скажыце,
Што перапёлка змоўкла ў жыце,
Што восень лісця намяла,
Што нешта ў свеце адбылося,
Што нешта ў свеце не збылося
І што чаромха адцвіла [4, с. 394].

(«Накіюрн»)

Першы вядучы. Міхася Страньцоў — паэт неаўтабіографічны. Аднак ён па-філософску самапаглыблены, асобныя яго творы — вершы-споведзі, у якіх аўтар асэнсоўвае свае дачыненні з часам і рэчаіснасцю, выяўляе глыбіню светаразумення.

Восьмы чытальнік.

Прыходзіць пары, настае той час,
І вось ужо я вывіраю і мераю
Табою сябе — мой уладны Час —

Тваёю, пакутна здабытаю мераю. Не!
Я не хачу прад табой трапятаць! Што ты без мяне? Без цябе таксама
Не здолеў бы скруху ў сабе затаптаць.
Не здолеў бы выгукнуць: «Веру! Асан!»
І ўсё ж ты не бацька мне. Я — не дзіця.
Сапернік я твой, хоць тваё спараджэнне.
Законы спазнаўшы твае, з небыцця
Не стану выводзіць сваё нараджэнне:
Ды зноўку і зноўку кажу я «але». Не мыслі мной гэтак, як мыслю я робатам.
Не робат я, хоць і ў прысадку, тле
Стагоддзяў, — мільённая нейкая проба там.
Я — голас і думка, я — прауда і зрок.
Даў мову я камню, траве і расінцы.
Мой дзень — не імгненне, планеты віток,
Другую свой крок на сусветным гасцінцы.
Спасцігнуць ўсё праз цябе я хачу,
Табою маё ўсё ніхай апякуецца.
Знай пункты гульні.
А паруш — закрычу,
Аж голас у веку наступным пачуеца [4, с. 354].
(«Размова з часам»)

Другі вядучы. Успомніце стральцоўскую апавяданне «Сена на асфальце». Там, як і ў некоторых іншых яго вершаваных і празаічных творах, прысутнічае ўмоўнасць — яго вёска не мае канкрэтнай назвы, як і ягоны горад. Гэта вёска ўсіх наших вёсак і горад усіх наших гарадоў.

Дзяяты чытальнік.

А была, толькі хмарка была,
Толькі хмарка на ранішній сіні,
Калі шкода было мне сяла,
Калі кані застасца прасілі.

Разбурыўся над рэчкаю мост.
Апалела чамусь парэнча.
Перайшоў тую рэчку наўпрост,
Азірнуўся, траха не ўкленччый.

Што хацеў я і што я мог?
Вунь і кані на гнёзды палі.
Завіваўся над вёскай дымок,
Недзе косы кляпали [4, с. 393—394].

(«А была, толькі хмарка была...»)

Першы вядучы. Міхась Стральцоў меў тонкі эстэтычны густ, вылучаўся інтэлектуальнасцю, выдатнай эрудыцыяй, літаратурнай дасведчанасцю. Нездарма ён быў адным з самых яркіх крытыкаў, глубокіх знаўцаў мастацства слова. Літаратурныя вобразы ўвайшлі ў

яго паэзію — «Пачатак», «Купала», «Міцкевіч на Беларусі», «Вечаровае», «Экспромт» і інш. Дзяяты чытальнік. Брыду сцяжынай каламутнай, Зашпакам лазняй і стадол, Во заход дымным перламутрам Асыпаўся на снежны дол. Аблёгся і заціх вяtryска У кажуховым кауняры. Тапчу нагой імглісты прысадак Вунь той малінавай зары. Як мары, белыя бярозы... Такая ціш! Чувань здаля Звон ад вядра і рып марозны Бацькоўскай студні жураўля [4, с. 390].

(«Вечаровае»)

Другі вядучы. Міхась Стральцоў ствараў урбаністычную паэзію — гэта вершы «У горадзе...», «На аўтобуснай станцыі», «Трамвай, як сараканожка...», «Балада вуліцы» і інш. Горад у яго творах часта з'яўляецца фонам для філасофскіх разваг. Ён стварае паэзію будзённасці.

Адзінаццаты чытальнік.

Неба хмаркамі парасло, як травой.
У прагаліне маладзік, расяны і тонкі,
Адзінокую зорку пасе.
Бострым промнем яна
Коле вока. Комін кашельні, як дрэва,
Угору расце, накрыўшыся шапкаю дыму.
Горад спіць. Пагляджу яшчэ ўвысь.
У аксамітавых неба затоках
Вунь і яшчэ зоркі цвітуць [4, с. 345—346].

(«Лета. Ноч»)

Дванаццаты чытальнік.

Паяднай пачатак і канец —
Азарацца памяці скляпенні,
Каб пад імі сталі палымнечы,
Ясніцца мінулыя імгненні.
То не праста зноў пачаты бег,
То жыццё, адчуваеш прыкметай,
Як праз снежань адчуваеш снег,
Як праз промень адчуваеш лета.
Але ж то і сіратлівы дом,
Нота, што адлучана ад спеву,
Плынь ракі, што сталася ільдом,
Контур голля на бязлістым дрэве.

Мы адчуць іх можам — не вярнуць,
З іх быццём даступна недаступным,
Іх, што ў дні аднолькава жывуць
У мінулым, сённяшнім, наступным [4, с. 373].

(«Паяднай пачатак і канец...»)

ПАЗАКЛАСНАЯ РАБОТА

Першы вядучы. Цень — любімае яго слова, таксама як і сініца — птушка, вобраз неабароненасці і душэўнага святла. Ён не трymаў сініцу ў руцэ і не імкнуўся лавіць яе — прasta любіў слухаць, любіў вітацца з ёю, стоячы ў ценю. Красамойную назув мае паэтычны зборнік Міхася Стральцова «Цень ад вясла» (1979). Акварэльнасць, лірычны роздум, філасофічнасць выяўляюцца ў яго прыродаапісальных творах.

Трынаццаты чытальнік.

Калі там хмара набрыняла,
І хто там вецер запугляў,
Ды толькі з ночы ўранку ўсталала
У новай вонратцы зямля.
Паспакайнелы, вунь імгліцца
Празрыстай беллю чорны клён.
Вунь пасмялелая сініца
Ужо наведала балкон.
У белы свет адкрыты дзвёры
Для азмрачнела душы.
І дзень, як чисты ліст паперы:
Устряпяніся і

шы [4, с. 381].

(«Першы снег»)

Другі вядучы. Міхась Стральцоў — назіральны і тонкі мастак слова. Як і Максім Багдановіч, ён шукаў і знаходзіў паэтычнае ў навакольным свеце. Для яго харэктэрна ўвага да нюансаў прыроднага і чалавечага быцця. Стральцоўская проза лірычна-настраёвая, пачуццёвая, рэфлексійная.

Чатырнаццаты чытальнік (выконвае ўрывак з апавядання «Блакітны вецер»).

Яму ўжо не сталася на пераездзе, ён павярнуўся і пайшоў дамоў. І нейкім радасным для яго і такім значным было цяпер гэта вяртанне.

На пустыры, мінуўшы вуліцу, ён спыніўся. Белая роўнядзь снегу кінулася яму ў очы, і ён ступіў на яе, паволі пайшоў, прыглядаючыся, як цымяна мроіліся каля ног сняжынкі. Ён нахіліўся і, узяўшы рукою і спіснуўшы ў далоні камячок снегу, прыклаў яго да твару. Прыемная і свежая заструменілася тады прахалода. Лагацкі выпрастаўся. «Трэба жыць, — падумаў ён, — трэба смялей і весялей жыць; пазбыцца раўнадушна, чэрствасці, замкнутасці ў сабе. І тады ніколі не пакінемяне блакітны вецер».

Ён павярнуўся і, прыемна ўзрушаць, лагодны, пайшоў на дарогу.

Першы вядучы. Пісьменніцкі і жыццёвы лёс Міхася Стральцова не абышоўся без драматычных калізій. Хаця, на першы погляд, біяграфія яго падаецца досьць тыповай.

Нарадзіўся Міхась Стральцоў 14 лютага 1937 года ў вёсцы Сычын, што на Магілёўшчыне.

У 1954 годзе скончыў Наваельненскую сярэднюю школу Краснапольскага раёна і паступіў у БДУ на аддзяленне журналістыкі філагічнага факультэта. Яшчэ студэнтам надрукаваў у «Маладосці» першае апавяданне «Блакітны вецер» (1957).

У 1959 годзе скончыў вучобу ў БДУ і да 1987 года працаваў у рэдакцыях беларускіх газет і часопісаў.

Другі вядучы. У 1962 годзе Міхась Стральцоў выдаў першы зборнік прозы «Блакітны вецер». У кнігу ўвайшло сем апавяданняў: «Дома», «Мацеевы дровы», «Восеньскі ўспамін», «Блакітны вецер», «Двое ў лесе», «Суседзі», «Перад дарогай». У артыкуле «Ці існуе блакітны вецер?» Анатоль Вярцінскі адзначыў, што Міхась Стральцоў «...шукае свой стыль на шляху вобразна-асацыятыўнага мыслення».

Пяцінаццаты чытальнік.

Жыццё, жыццё... Не першы, не апошні...
Вось і разваж, дзе блазен, дзе герой,
Калі з гары ўпрагаўся ў воз парожні
І пеклаваўся з грузам пад гарой.

Вось і разваж, дзе лёсу адпаведнасць,
Дзе збег прычын, а дзе бяссілле сіл...
Ды толькі ты, з людзімі святая еднасць,
Мане і далей па жыцці наси.

Адно тваё мне дарагое слова.
Гаворыши мне у радасці і журбе:
Як не збаішся пачынаць нанова,
Дык блісне дзень нанова і табе.

Не патрабуй ні мала, ні замнога,
Не пагарджай вянкамі з дзеразы,
Умей сябе убачыць праз другога,
Смияцца шчыра, плакаць без слязы

[4, с. 404].
(«Жыццё, жыццё... Не першы, не апошні...»)

Першы вядучы. Міхась Стральцоў — таленавіты крытык, літаратурнавец. У 1965 годзе выйшла ў свет яго кніга літаратурнокрытычных артыкулаў «Жыццё ў слове», потым — аповесць-эсэ «Загадка Багдановіча» (1968). Пра Максіма Багдановіча Стральцоў пісаў: «Багдановіч, як ніхто, умеў “закрываць” адны тэмы і адкрывати другія». І далей: «З Багдановічам нам стала далёка відаць ва ўсе канцы свету». Ён лічыў, што «з кожнага верша Багдановіча можна вывесці закон “залатога сячэння” паэзіі». Аповесць «Загадка Багдановіча» выклікала захапленне ў Алеся Адамовіча: «Якая культура думкі, пачуцця... І якое разуменне, што ў паэта не біяграфія, а лёс. І тужлівае жаданне сабе іменна гэтага».

Шаснаццаты чытальнік.

Я не скажу, нібыта
Свой лёс хачу іначыць,
Пражыта — не забыта,
І нешта ўсё-ткі значыць.

Хоць час — ён справу робіць,
Не ведаючы жалю.
Ён карануе дробязь,
Падзею — прыніжае.

Хоць час па-свойму плоціць:
Як набягут згрывоты,
Цвічок ва ўласным боце
Страшней, чым «Фаўст» Гётэ.

А ў часе небяспекі —
З прычыны, без прычыны
Падасца чалавеку
Сам белы свет з аўчыну.

I вось такія справы
Такімі вось часамі:
Свет белы — ён направа,
Налева — ён таксама.

Вось так і не іначай!
Спытаі — адкажа рэха:
— Налева — будзеш з плачам,
Нправа — з горкім смехам!

— А напрасткі што свеціць?
— Надзея... Тыя ж болькі...
— Ну, што ж, я згодны, свеце,
Падай надзею толькі! [4, с. 414—415].

(«Я не скажу, нібыта...»)

Другі вядучы. У 1966 годзе Міхась Стральцоў выдаў другую кнігу прозы «Сена на асфальце». З гэтай кнігай у нашу літаратуру вярталіся яркасць і прыгажосць індывидуальнага стылю: «Вось жыву я цяпер у адным добрым месцы на адзіноце з лесам, восенійскай цішынёй, з незразумелым пакуль мне самому набыткам свае душы. Днём лес свіціцца, засланы скурчаным сухім лісцем, халадок цверазіць скроні, і такое адчуванне ў мяне, што калі разгадаю я цяперашнюю патаемнасць лесу, адзінокага на галінцы лістка, калі спасцігну простым словам пругкую выразнасць чорнага крушынавага ствола, калі спалучу я ў адным адчуванні скупы водар халоднай зямлі, журблівае святло неба, і далёкі рокат трактара, і сарочы порсткі чэкат, — скрозь восені гляну я сабе ў душу, нібы ў крыніцу, адвяду рукой апалыя ў ваду пажоўклыя лісты...» («Дзень у шэсцьдзясят сутак»).

Першы вядучы. Стральцоў паэтызаваў родны свет і ўзаемадносіны з бацькаўшчынай-радзімай.

Сямнаццаты чытальнік.

З двара прыйду і сяду ля агню.
Палаюць дровы. Ссечана капуста
На градах — блаславенне дню.
Змрок у палях — там сіберна і пуста.

Узыдзе месяц позна. На парог
Я ноччу выйду. У нямым здранценні
Паветра, далеч. Серабрыца лог
За сажалкай — на ім снуюцца цені.

О роднае маё! Як доўга да цябе
Ішоў я, кволы падарожнік.
О весялосць у восенійскай журбе!
Агонь.

Саган.
Вуголле і трыножнік [4, с. 409].

(«Бацькаўшчына»)

Першы вядучы. У 1970 годзе асобным выданнем выходзіць аповесць «Адзін лапаць, адзін чунь». У 1973-м — першая кніга вершаў «Ядлоўцавы куст»; у дзявятым нумары «Маладосці» надрукавана апавяданне «Асеннім днём» (канчатковая назва «Смаленне вепрука»). Маскоўскі крытык Вячаслаў Івашчанка адзначаў: «Традыцыйная “вясковая” і наватарская “інтэлектуальная” плыні ў прозе Стральцова — не дзве асобныя мелодыі аднаго аўтара, а дзве тэмы, якія перакрыжоўваюцца, перагукваюцца і ўзбагачаюць адна адну... У аповесці “Адзін лапаць, адзін чунь”, у апавяданні “Смаленне вепрука” адчуваецца відавочнае імкненне Стральцова да сінтэзу, імкненне спалучыць у прасторы аднаго твора і мінулае і сучаснае...».

Другі вядучы. Алесь Адамовіч разглядаў «Смаленне вепрука» ў кантэксле пошукаў і знаходак Кузьмы Чорнага: «Здаралася, што малады Чорны свядома “супернічаў” з класікамі... пісаў апавяданне “Буланы”, вядома ж, маючы на ўвазе талстоўскі “Халстамер”. Тым самым правяраў самога сябе, беларускую мову, беларускую прозу... Міхась Стральцоў “супернічае” ўжо з Чорным — вучачыся такому смеламу суперніцтву ў таго ж Чорнага, — аж пачуцце сучаснай прозы, мабыць, ужо не тое, бо ёсьць ужо ўсё, “што і ў людзей”...»

Васямнаццаты чытальнік.

Новы дзень. Вітаю новы дзень.

З незнаёмай да таго пакорай
Я прымаю дажджык, што ідзе,
Можа, нават скончыцца не скора.

Вераб'ям не страшна пад дажджом,
Ціўкаюць — мо жаласна, мо светла.
Пад шапоткім спішаным святлом
Чалавечы твар нязвыкла ветлы.

ПАЗАКЛАСНАЯ РАБОТА

Новы дзень — ні радасць, ні журба.
Праастае паастак увагі.
У спіхуткай флейце спіць труба,
У малой дажджынцы — завязь смагі.

[4, с. 341].

(«*Новы дзень. Вітаю новы дзень...*»)

Першы вядучы. 1974 — пабачыла свет кніга выбранай прозы «На ўспамін аб радасці». Праз дзесяць гадоў, перачытваючы гэту кнігу, Аляксандр Станюта сказаў пра яе аўтара: «Як сапраўдны нацыянальны талент, ён нікога не паўтарыў, не даўшы тым самым нікому паўтарыць сябе».

Другі вядучы. У 1976 годзе выйшаў з друку зборнік літаратурна-крытычных артыкулаў і эсэ «У полі зроку». Міхась Стральцоў адстойваў права мастака на творчыя самавыяўленне. Ён пісаў: «Трэба верыць у сваё права быць мастаком, і тады чытачы будуць пазбаўлены таго не вельмі прыемнага і не вельмі маральнага відовішча, калі пісьменнік, паэт ці празаік — усё адно баючыся, што чытачы-суайчынікі не паверашаюць у добрыя намеры ягонага пяра, праз радок кляненца ў сваёй вернасці гэтым суайчынікам-чытачам, кідаючы тым часам адным вокаў і на рэдактара».

Першы вядучы. Пачатак 1980-х гг. Міхась Стральцоў у ізяліцы ў «Лячэбна-працоўным прафілакторы», што ў Мазыры. У ліспе ад 7 студзеня 1982 года паэт так харектарызаваў сваё мазырскае існаванне: «Тут, на адзінцые сярод людзей, асабліва пачынаеш цаніць усялякі нязмушаны, шчыры знак спагады ці ўвагі — у малых радасцях вялікі сэнс... Я нават думаю: вось месца, дзе найпрасцей падацца ў экзістэнцыялістскую веру, беручы экзістэнцыю як філософію пражытага і перажытага імгнення ў яго самацэннасці, у неизбывной, кожучы па-руску, каштоўнасці. Нешта ў гэтым сэнсе, хоць экзістэнцыялізм, вядома, не толькі ў гэтым... Жыцце маё цячэ патрохі ў не мной прызначаным рэчышчы, для працы сваёй часу амаль німа — што

зробіш? — ды і думка валюхаецца, як мокрае гарыць...»

Дзесятніца чыталінік.

Пра што пісаць, і як пісаць, і дзе?

Пра тое толькі ведае выпадак.

Ён свой вядзе парадак-распарадак,

Варожачы на гушчы ці вадзе.

Той міг пасля шчаслівым назаві,

Што свой звядзе пачатак і канчатак,

Слязу ў вачах і смех у вачанятах,

Дык не чакай, а дзейнічай, жыві!

[4, с. 426].

(«*Пра што пісаць, і як пісаць, і дзе?...*»)

Другі вядучы. У 1983 годзе ў серыі «Бібліятэка беларускай паэзіі» Стральцоў выдаў зборнік «Яшчэ і заўтра».

У 1986 годзе выйшлі з друку апошнія прыжыццёвыя кнігі «Пячатка майстра» (літаратурна-крытычны артыкулы, эсэ) і «Мой свецце ясны» (вершы).

Першы вядучы. 1987 год, вясна — цяжкае захворванне. Вычытаў падпісную карэктuru «Выбранага» (проза, паззія, эсэ).

5 мая — выходзіць у свет пераклад рамана Чынгіза Айтматава «Буранны падстанак». Праца над перакладам адыграла для Міхася Стральцова негатыўную ролю: ён не ўзбагачаў свой лірычны талент, а незваротна яго выдаткоўваў, губляў у глыбіні чужога эпасу.

23 жніўня пісьменніка не стала. Ён пахаваны на Чыжоўскіх могілках у Мінску.

Двадцаты чыталінік.

Матыў лірычны, адмысловы.

У важкай думе ці журбе.

Ён неабходны, каб на слове,

Паэце, верылі табе.

.....

Лепш як прадмову-прадумову

Душу ў сабе раскальши.

Хай на жыццёвым рубяжы

Само цябе шукае слова —

А ты сустрэчы памажы! [4, с. 440].

(«*Заўваж сабе*»)

Спіс выкарыстанай і рэкамендаванай літаратуры

1. *Васюченка, П. Загадка майстра : да 75-годдзя Міхася Стральцова / П. Васюченка // Роднае слова. — 2012. — № 2. — С. 5—7.*
2. *Гурская, А. Жыцце ў слове: штрыхі да творчасці Міхася Стральцова / А. Гурская // Беларус. мова і літ. у шк. — 1989. — № 12. — С. 43—52.*
3. *Станюта, А. Плошча Свабоды : літ-крытыч. артыкулы / А. Станюта. — Мінск : Маст. літ., 1991. — 236 с.*
4. *Стральцоў, М. Выбранае : проза, паззія, эсэ / М. Стральцоў. — Мінск : Маст. літ., 1987. — 607 с.*
5. *Стральцоў, М. Выбраныя творы / М. Стральцоў. — Мінск : Беларус. навука, 2015. — 652 с.*

